

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programı: Betimsel Bir Karşılaştırma

Ahmet ÇOBAN*

Özet

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, bireylerin temel eğitim sürecinde sosyalleşmesi açısından eğitim-öğretim sürecinin temelini oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, mesleğin gerektirdiği niteliklere sahip olmaları hizmet öncesinde aldıkları eğitime bağlıdır. Türkiye’de Sosyal Bilgiler öğretmenleri 1998-1999 öğretim yılından itibaren eğitim fakültelerinin ilköğretim bölümleri Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı yoluyla yetiştirilmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren yeniden düzenlenmiştir.

Bu araştırmanın amacı, 1998 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı ile 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programını karşılaştırmaktır.

Araştırma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada doküman analizi yoluyla 1998 ve 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programları; ders saat/kredi, ders sayısı, ders çeşidi, seçmeli dersler, Öğretmenlik Meslek Bilgisi, Alan Bilgisi, Genel Kültür kategorileri açısından incelenmiş, yapılan değişiklikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda farklılıkların olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Programları.

Undergraduate Program Of Social Sciences Teacher Training: A Descriptive Comparison

Abstract

Social sciences teacher training is fundamental base for education-instruction process in terms of socialization of individual in elementary education process. The fact that social studies teachers have qualifies which are necessary for the profession depends on the education they had pre-service training. In Turkey, since 1998-1999 education-instruction year, social sciences teachers are trained by social sciences teacher training program of primary teaching sections of faculties of education. Social sciences teacher training program, from 2006-2007 education-instruction year have been rearranged.

The purpose of this study is to compare 1998 with 2006 social sciences teacher training programs.

The research was carried out using the survey model. In this study via document analysis, social sciences teacher training programs were analyzed Knowledge of

* Yrd.Doç.Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü

Teaching Profession, Branch Knowledge and General Culture categories in terms of course hours/credits, numbers of courses, course type, elective courses, and making varieties have tried to expose. As a result of differences were found.

Key words: Social Sciences Teacher, Social Sciences Teacher Training, Social Sciences Teacher Training Programs.

GİRİŞ

Günümüzde, öğretmen yetiştirme ve niteliğinin artırılması yalnız Türkiye’de değil tüm ülkelerde üzerinde önemle durulan bir konudur. “Gelişen ülkeler, yenileşme çabalarına eğitim sistemlerini yenilemekle, bu yenileşme sürecine de öğretmen yetiştirme sorunlarını çözmekle başladıkları ölçüde başarılı olmaktadır” (Gürkan 1993: 3). Çünkü “bir eğitim sisteminin başarısı, sistemi işletecek öğretmenlerin nitelik ve niceliğine bağlıdır” (Kavcar 1982: 197). “Öğretmen, niteliksel gelişmenin temel ögesidir. Öğretmenin niteliği ile eğitim sisteminin ürünü olan yetiştirdiği insanın niteliği arasında olumlu ve yüksek bir ilişki vardır” (Sezgin 2002: 6). Nitekim Gökçe (2000:1) öğretmen niteliklerinin önemini şöyle belirtmektedir:

“Öğretmenlerin sahip olduğu nitelikler toplumların geleceğinin şekillendirilmesinde belirleyici bir öneme ve etkiye sahiptir. Bu da, yirmi birinci yüzyılın ihtiyaçlarına cevap verebilen, tutum ve davranışları ile model olabilen, demokratik ve çağdaş öğretmenlerin yetiştirilmesini kaçınılmaz hale getirmiştir. Ancak böylelikle gelişen çağdaş dünyadaki yerimizi alabilmek ve uygar dünyanın sunduğu olanaklardan yararlanmak mümkün olabilecektir”

Türkiye’de eğitim biliminin gereklerine uygun ilk öğretmen okullarının 1848 yılında eğitim ve öğretime başladığı dikkate alındığında, öğretmen yetiştirmede Türkiye’nin uzun yıllara dayalı bir bilgi ve deneyime sahip olduğu görülür. Cumhuriyet döneminde öğretmen eğitiminin nitelik ve nicelik yönünden gelişmesine özel önem verilmiştir. Öğretmen yetiştiren kurumların geliştirilmesinde ulusal ve uluslararası uzmanlıklardan yararlanılmıştır. Öğretmen yetiştirmede Türkiye ulusal ihtiyaç ve imkânlarına uygun özgün denemeler yapmış, eğitim hizmetlerinin ülke genelinde yaygınlaştırılmasında anlamlı gelişmeler sağlanmıştır (Sezgin 2002: 6).

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 1996 yılı başında ülkemizin ihtiyaç duyduğu öğretmenleri yetiştirmek üzere Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarını başlatmış ve eğitim fakültelerinin lisans ve lisansüstü düzeylerde yürütülen programlarında bir

takım değişiklikler yapmıştır (YÖK, 1998: 3). Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın iş birliği ile öğretmen yetiştirme programlarının yeniden yapılandırılarak 1998-1999 yılından itibaren uygulanmaya başlanması, öğretmen eğitiminin niteliğini artırmıştır. Ancak, Alkan'a göre (2000: 14) mevcut durumda öğretmenlerin gerekli mesleki nitelikleri yeterli düzeyde tespit edilmemiş, eğitim kurumları yeterli düzeyde yapılandırılmamış ve hukuki sorumlulukları dikkate alınmamıştır. Bu nedenle bugün ülkemizde öğretmenlik mesleğinin sağlıklı bir gelişme yerine yozlaşma içinde bulunduğu dikkati çekmektedir.

Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine verilen önem, son yıllarda sürekli olarak artmaktadır. Çünkü mesleki gelişim, öğrencilerin öğrenme ihtiyaçları ve öğretmenlerin öğretme amaçlarının başarılmasında gittikçe önemli bir hale gelmektedir (Gabriel: 1999). Mesleki gelişimi önemli hale getiren gelişmelerden birisi de, öğretmenlerin hizmetöncesi yetiştirilmelerindeki problemlerdir. Hizmetöncesi eğitimin yetersiz ve bireysel yetenekleri açığa çıkarmaktan uzak olduğu ileri sürülmektedir (Ataklı, 1996; Seferoğlu, 2001). Mesleki gelişimin tartışıldığı bir ortamda (Yılmaz, Yoldaş ve Yangil, 2004), öğretmenlerin iyi yetiştirilmesi, öncelikle hizmetöncesi eğitimin niteliğine bağlı bulunmaktadır. Hizmetöncesi eğitimin temelini ise eğitim programı oluşturmaktadır.

Bir eğitim programının hedeflerden sonraki ikinci aşaması, amaçlara uygun içeriğin seçimidir. "Eğitim programını oluşturan üniteler ve konular, öğrencilerin davranışlarında belli bir süre içinde benimsenen eğitim amaçları yönünde değişiklikler yapmak üzere seçilir. Bunlar, öğretmen yetiştiren programlarda alan bilgisi, genel kültür ve meslek formasyonu olarak üç tür içerik kategorisi şeklinde yer alır" (Çoban 1996: 24). Goodlad (1990) ise, hizmetöncesi öğretmen eğitimi programları: (a) Öğretmenleri, yeni nesillere demokrasinin ilke ve kurallarını kazandırabilecek şekilde yetiştirecek, (b) Öğretmenlere, gerekli zihinsel becerileri ve alan bilgisini kazandıracak, (c) Öğretmenlerin, öğretmenlik meslek bilgisi konusunda güçlü bir alt yapıya sahip olmalarını sağlayacak, (d) Öğretmenlerin, okul yönetimi konusunda gerekli olan temel bilgi, beceri ve davranışları kazanmalarını sağlayacak bir nitelik taşımalıdır (Shantz, 2005). Bu durum, tüm öğretmenlik alanları gibi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği alanı için de geçerlidir.

Yükseköğretim Kurulu, 04.11.1997 tarih ve 97.39.2761 sayılı kararı ile eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma sürecini başlatmış ve bu çerçevede 1998–1999 eğitim-öğretim yılından itibaren yeniden düzenlenen öğretmen yetiştirme programlarının uygulanmasına geçilmiştir. Yeniden yapılanma çalışmalarında, eğitim fakültelerinin ilköğretime öğretmen yetiştiren programları, 1997–1998 eğitim-öğretim yılında başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasının taleplerini karşılayacak biçimde şekillendirildiğini ifade eden Yükseköğretim Kurulu, “geçen sekiz yıllık süre içinde üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum örgütlerince düzenlenen sempozyum, panel, çalıştay, açıkoturum, konferans gibi akademik etkinliklerde, eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının; çağımızın gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip öğretmenler yetiştirmedeki yeterlilikleri tartışılır olmuş ve programlarla ilgili sorunları çözümlenmeye yönelik öneriler, bilimsel araştırma verilerine ve alan uzmanlarının görüşlerine dayalı olarak ortaya konulduğunu belirterek yeni programların, 2006–2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasını istemiştir. Tüm bu çaba ve çalışmalara göre, burada temel sorun, eski programlarda yapılan değişikliklerin neler olduğu ve hangi boyutlarla ilişkili olduğunun saptanması önem arz etmektedir. Bu ilköğretim öğretmenliği lisans programlarında yapılan değişikliklerin, Sosyal Bilgiler öğretmenliği eğitimine ne tür katkılar getirdiğinin ortaya konulması önem kazanmaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, bireylerin temel eğitim sürecinde sosyalleşmesi açısından eğitim-öğretim sürecinin temelini oluşturmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, mesleğin gerektirdiği niteliklere sahip olmaları hizmet öncesinde aldıkları eğitime bağlıdır. Bu eğitim, bugün eğitim fakültelerinin Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programları ile verilmektedir. 2006–2007 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanan bu programın, eski programdan farkını ortaya koymak; programda yer alan dersler için belirlenen içeriklerin kategorik olarak analizini yapmak, Sosyal Bilgiler öğretmenliği eğitimine katkı sağlayabilir.

Amaç

Araştırmanın amacı, 1998 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı ile 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programını karşılaştırmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde şu sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1998 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı ile 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programında:

1. Ders saat/kredileri açısından farklılıklar nelerdir?
2. Ders sayısı açısından farklılıklar nelerdir?
3. Ders çeşidi açısından farklılıklar nelerdir?
4. Seçmeli dersler açısından farklılıklar nelerdir?
5. Derslerin
 - a.Öğretmenlik Meslek Bilgisi,
 - b.Alan Bilgisi,
 - c.Genel Kültür

kategorieleri açısından ağırlıklarında farklılıklar nelerdir?

Yöntem

Araştırmada tarama modelinden yararlanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2000).

Araştırma verilerinin analizinde doküman analizinden yararlanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir (Madge, 1965: 75).

Araştırmada, 1998 ve 2006 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programları ders saat/kredi, ders sayısı, ders çeşidi, seçmeli dersler, derslerin Öğretmenlik Meslek Bilgisi, Alan Bilgisi, Genel Kültür kategorieleri açısından ağırlıkları incelenmiş, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Daha sonra, eski ve yeni programlardaki ders içerikleri analiz edilerek karşılaştırmalar yapılmış, yapılan değişiklikler belirlenmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programlarının ders saat/kredileri, ders sayısı, ders çeşidi, seçmeli dersler ve ders kategorieleri ile ilgili bulgulara ve yorumlarına yer verilmiştir.

Ders Saat/Kredileri

Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programlarında yer alan derslerin teorik/uygulama, toplam saat sayıları ve kredileri programın genel çerçevesini oluşturmaktadır. Konu ile ilgili veriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Ders saat/kredilerine ilişkin dağılım

PROGRAMLAR	Toplam Saat Sayısı	Teorik Saat Sayısı		Uygulama Saat Sayısı		Kredi
	N	n	%	n	%	N
1998 PROGRAMI	163	131	80,4	32	19,6	147
2006 PROGRAMI	170	142	83,5	28	16,5	156

Tablo 1’de görüldüğü gibi, toplam ders saat sayısı 7 saat artmıştır. Teorik ders saat sayısında 11 saatlik bir artış olurken, uygulamalı ders saat sayısında 4 saatlik bir azalma olmuştur. Buna göre, yeni programda teorik ders saat sayısının ağırlığı (%3,1) artarken, uygulamalı ders saat sayısının ağırlığı (%3,1) azalmıştır. Toplam kredide ise, 9 kredilik bir artış olduğu görülmektedir. Ancak bu kredilerin tümü, teorik derslerle ilgilidir.

Ders Sayısı

Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programlarında yer alan dersler, Meslek Bilgisi, Alan Bilgisi, Genel Kültür ve Seçmeli Dersler kategorilerinden oluşmaktadır. Konu ile ilgili veriler Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Ders sayısına ilişkin dağılım

DERSLER	1998 PROGRAMI		2006 PROGRAMI	
	n	%	n	%
Meslek Bilgisi	11	19,3	15	22,7
Alan Bilgisi	28	49,1	37	56,1
Yan Alan Dersleri	10	17,5		
Genel Kültür	5	8,8	14	21,2
Seçmeli*	3	5,3		
TOPLAM	57	100,0	66	100,0

*Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı eski programlarda seçmeli dersleri meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür olarak kategorilere ayırmamıştır. Ancak yeni programlarda, seçmeli derslerin kategorileri belirtilmiştir.

Tablo 2’de görüldüğü gibi, Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerinin sayısı, 4 artarken, ağırlığı da %3,4 oranında artmıştır. Genel Kültür Derslerinin

sayısı 9 artarken; ağırlığı da %12,4 artmıştır. Yeni programda Yan Alana yer verilmediği için, Yan Alan Dersleri de yer almamaktadır. Ancak, Alan Bilgisi Derslerinin sayısı 9 artarak, ağırlığı da %7 artmıştır.

Seçmeli Derslerle ilgili eski programda şu ifadeler yer verilmektedir. “Programlarda mümkün olduğu ölçüde seçmeli ders için yer ayrılmıştır. Öğrencilerin kendi alanı dışındaki ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda seçmeli dersleri diğer bölümlerden almaları sağlanmalıdır. Ancak zorunlu hallerde seçmeli derslerden en fazla ikisi bölüm içinde verilebilir” (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 1998: 11). Bu ifadelerden, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının seçmeli dersleri meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür olarak kategorilere ayırmadığı anlaşılmaktadır. Yeni programlarda ise, seçmeli derslerin kategorileri belirtilmiştir.

Genel olarak, yeni programa 9 ders daha ilave edilmiştir.

Ders Çeşidi

Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programlarında ye alan dersler, ders kategorilerine göre çeşitlilik göstermektedir. Konu ile ilgili veriler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Ders çeşidine ilişkin dağılım

DERSLER	1998 PROGRAMI		2006 PROGRAMI	
	n	%	n	%
Meslek Bilgisi	9	18,0	15	24,6
Alan Bilgisi	27	54,0	35	57,4
Yan Alan Dersleri	10	20,0		
Genel Kültür	3	6,0	11	18,0
Seçmeli*	1	2,0		
TOPLAM	50	100,0	61	100,0

Tablo 3’te görüldüğü gibi, meslek bilgisi derslerine 6 çeşit ders daha ilave edilmiş, bu kategoride %6,6 oranında çeşitlilik artmıştır. Alan Bilgisine 8 çeşit ders daha eklenerek, bu kategoride çeşitlilik oranı %3,4 artmıştır. Yan Alan Dersleri yeni programda yer almamaktadır. Genel Kültür Derslerine 8 çeşit ders daha ilave edilmiş, bu kategoride %12 oranında çeşitlilik artmıştır

Seçmeli Derslerle ilgili eski programda şu ifadelerle yer verilmektedir. “Programlarda mümkün olduğu ölçüde seçmeli ders için yer ayrılmıştır. Öğrencilerin kendi alanı dışındaki ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda seçmeli dersleri diğer bölümlerden almaları sağlanmalıdır. Ancak zorunlu hallerde seçmeli derslerden en fazla ikisi bölüm içinde verilebilir” (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 1998: 11). Bu ifadelerden, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının seçmeli dersleri meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür olarak kategorilere ayırmadığı anlaşılmaktadır. Yeni programlarda ise, seçmeli derslerin kategorileri belirtilmiştir.

Genel olarak, yeni programa 11 çeşit ders daha ilave edilmiştir.

Seçmeli Dersler

Sosyal Bilgiler öğretmenliği lisans programlarında, öğretmen adaylarının, sınırlı da olsa kendilerinin belirleyeceği bir veya birkaç alanda bilgi ve beceri sahibi olmasının yararlı olacağı düşüncesinden hareketle seçmeli derslere de yer verilmiştir. Konu ile ilgili veriler Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Seçmeli derslere ilişkin dağılım

PROGRAMLAR	Toplam Saat Sayısı	SEÇMELİ DERSLER					
		Teorik Saat Sayısı		Uygulama Saat Sayısı		Ders Sayısı	Kredi Sayısı
	N	n	%	n	%	N	N
1998 PROGRAMI	163	6	3,7			3	6
2006 PROGRAMI	170	14	8,2			7	14

Tablo 4’te görüldüğü gibi, Seçmeli Derslerin saat sayısı 8 artarken, seçmeli derslerin uygulama boyutuna yer verilmediği için toplam kredi sayısı da 8 artmıştır. Yeni programda seçmeli derslerin teorik ağırlığı %4,5 oranında artmıştır.

Ders Kategorileri

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 43. maddesinde “Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini

üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler, bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifade etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanır” (Türk 1999: 275) ifade edilmektedir. Sosyal Bilimler Öğretmenliği Lisans Programlarında yer alan dersler, “Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri”, “Genel Kültür Dersleri” ve “Alan Bilgisi Dersleri” olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Bu kategorilere ilişkin veriler Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. Ders kategorilerinin saatlerine ilişkin dağılım

DERSLER	TEORİK				UYGULAMA				TOPLAM				KREDİ			
	1998		2006		1998		2006		1998		2006		1998		2006	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Meslek Bilgisi	24	18,3	34	23,9	24	75,0	14	50,0	48	29,4	48	28,2	36	24,5	41	26,3
Alan Bilgisi	66	50,4	79	55,6	2	6,3	8	28,6	68	41,7	87	51,2	67	45,6	83	53,2
Yan Alan	23	17,6			4	12,5			27	16,6			25	17,0		
Genel Kültür	12	9,1	29	20,4	2	6,3	6	21,4	14	8,6	35	20,6	13	8,8	32	20,5
Seçmeli*	6	4,6							6	3,7			6	4,1		
TOPLAM	131	100	142	100	32	100	28	100	163	100	170	100	147	100	156	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi, yeni programlarda teorik ders saat sayısında 17 saatlik artışla Genel Kültür dersleri ilk sırayı; Yan Alan (Türkçe Öğretmenliği) Derslerinin kalkmasına rağmen 13 saatlik artışla Alan Bilgisi Dersleri ikinci sırayı alırken, 10 saatlik artışla Meslek Bilgisi Dersleri son sırayı almaktadır. Buna göre, teorik ders saat sayısı açısından, yeni programda Genel Kültür Dersleri ise, %11,3’lük artışla %20,4 oranında bir ağırlığa sahip iken, Meslek Bilgisi Dersleri %5,6’lık artışla %23,9 oranında bir ağırlığa sahip bulunmaktadır. Alan Bilgisi Dersleri ise %5,2’lik artışla %55,6 oranında bir ağırlığa sahip bulunmaktadır.

Yeni programlarda uygulamalı ders saat sayısında 6 saatlik artışla Alan Bilgisi Dersleri ilk sırayı; 4 saatlik artışla Genel Kültür Dersleri ikinci sırayı alırken, Meslek Bilgisi Derslerinde 10 saatlik bir azalmanın olduğu görülmektedir. Buna göre, uygulamalı ders saat sayısı açısından, yeni programda Alan Bilgisi Dersleri %22,3’lük artışla %28,6 oranında bir ağırlığa

sahip iken, Genel Kültür Dersleri %15,1'lik artışla %21,4 oranında bir ağırlığa sahip bulunmaktadır. Meslek Bilgisi Dersleri ise %25'lik azalma ile %50,0 oranında bir ağırlığa sahip bulunmaktadır.

Toplam ders saat sayısı açısından, yeni programda Genel Kültür Derslerinde 21 saatlik artış görülürken, Alan Bilgisi Derslerinde 19 saatlik artış olmuştur. Meslek Bilgisi Derslerinde ise hiçbir artış olmamıştır. Buna göre, toplam ders saat sayısı açısından, yeni programda Genel Kültür Dersleri %12'lik artışla %20,6 oranında bir ağırlığa sahip iken, Alan Bilgisi Dersleri %9,5'lik artışla %51,2 oranında bir ağırlığa sahip bulunmaktadır. Meslek Bilgisi Dersleri ise %1,2'lik azalma ile %28,2 oranında bir ağırlığa sahip bulunmaktadır.

Krediler açısından yeni programda Genel Kültür derslerinde 19 kredilik artış görülürken; Alan Bilgisi Derslerinde 16 kredilik ve Meslek Bilgisi Derslerinde ise 5 kredilik bir artış görülmektedir. Buna göre, toplam kredi sayısı açısından, yeni programda Genel Kültür Dersleri %11,7'lik artışla %20,5 oranında bir ağırlığa sahip iken, Alan Bilgisi dersleri %7,6'lık artışla %53,2 oranında bir ağırlığa ve Meslek Bilgisi dersleri ise %1,8'lik artışla %26,3 oranında bir ağırlığa sahip bulunmaktadır.

Seçmeli Derslerle ilgili eski programda şu ifadelere yer verilmektedir. “Programlarda mümkün olduğu ölçüde seçmeli ders için yer ayrılmıştır. Öğrencilerin kendi alanı dışındaki ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda seçmeli dersleri diğer bölümlerden almaları sağlanmalıdır. Ancak zorunlu hallerde seçmeli derslerden en fazla ikisi bölüm içinde verilebilir” (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 1998: 11). Bu ifadelerden, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının seçmeli dersleri meslek bilgisi, alan bilgisi ve genel kültür olarak kategorilere ayırmadığı anlaşılmaktadır. Yeni programlarda ise, seçmeli derslerin kategorileri belirtilmiştir.

Değişikliklerin Analizi

Eski programla yeni program karşılaştırıldığında, bir hayli değişikliğin yapıldığı görülmektedir. Bu değişikliklerin neler olduğu ile ilgili bilgiler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. 1998 ve 2006 Sosyal Bilgiler Programında yapılan değişiklikler

DEĞİŞİKLİKLER	Alan Bilgisi	Genel Kültür	Meslek Bilgisi	Seçmeli Dersler	Yan Alan	TOPLAM
İsimleri ve saat/kredileri aynı kalanlar	9	4	2			15
İsimleri aynı, saat/kredileri azalanlar	1		1			2
İsimleri benzer, saat/kredileri aynı olanlar	7		1			8
İsimleri değişen, kapsamı genişleyen, kredisi aynı kalanlar			2			2
1 iken 2'ye ayrılanlar	Eski:2 Yeni:4	Eski:1 Yeni:2				Eski:3 Yeni:6
2 iken birleşenler	Eski:2 Yeni:1		Eski:4 Yeni:2			Eski:6 Yeni:3
Nispeten ayrılanlar			Eski:1 Yeni:2			Eski:1 Yeni:2
Kategorisi serbest bırakılan seçmeli dersler				Eski: 3		Eski: 3
Kategorisi belirlenen seçmeli dersler	Yeni:2	Yeni:3	Yeni:2			Yeni:7
Alanda Bilgisinde iken Genel Kültür kategorisine aktarılanlar		1				1
Yan alanda iken Genel Kültür kategorisine aktarılanlar		2				2
Yan alan kaldırıldığı için programdan çıkarılanlar					8	8
Tümüyle çıkarılanlar	6					6
Yeni eklenenler	13	2	3			18
TOPLAM	Eski:27 Yeni:37	Eski:8 Yeni:14	Eski:11 Yeni:15	3	8	Eski:57 Yeni:66

Tablo 6'da görüldüğü gibi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında %74-%77 oranlarında değişiklik olmuştur. Bu değişiklik alanlara göre, ağırlıklı olarak sırasıyla %82-87 oranlarında meslek bilgisi derslerinde; %67-%76 oranlarında alan derslerinde ve %50-71 genel kültür derslerinde gerçekleştirilmiştir.

İsimleri ve saat/kredileri aynı kalan derslerden Ülkeler Coğrafyası, İnsan İlişkileri ve İletişim, Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Siyasi Coğrafya, Türkiye Fiziki

Coğrafyası, Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Günümüz Dünya Sorunları dersleri alan bilgisi dersleri kategorisinde; Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi I ve II, Yabancı Dil I ve II dersleri genel kültür dersleri kategorisinde; Rehberlik ve Öğretmenlik Uygulaması dersleri meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almaktadır.

İsimleri aynı, saat/kredileri azalan derslerden Çağdaş Dünya Tarihi dersi alan bilgisi dersleri kategorisinde yer alırken, **Sınıf Yönetimi dersi ise** meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almaktadır. Genel kültür dersleri kategorisinde böyle bir değişiklik olmamıştır.

İsimleri benzer, saat/kredileri aynı olan derslerden (eski programda “Sosyolojiye Giriş” yeni programda) Sosyoloji, (eski programda “Felsefeye Giriş” yeni programda) Felsefe, (eski programda “Ekonomiye Giriş” yeni programda) Ekonomi, (eski programda “Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi” yeni programda) Sosyal Bilgiler Ders Kitabı İncelemeleri, (eski programda “Genel ve Fiziki Coğrafya” yeni programda) Genel Fiziki Coğrafya, (eski programda “Sosyal Bilimlere Giriş” yeni programda) Sosyal Bilgilerin Temelleri, (eski programda “Ortaçağ Tarihi ve Uygarlığı” yeni programda) Ortaçağ Tarihi dersleri alan bilgisi dersleri kategorisinde; (eski programda “Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme” yeni programda) Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı dersi ise meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almaktadır. Genel kültür dersleri kategorisinde böyle bir değişiklik olmamıştır.

İsimleri değişen, kapsamı genişleyen, kredisi aynı kalan derslerden (eski programda “Öğretmenlik Mesleğine Giriş” ve “Gelişim ve Öğrenme” yeni programda) Eğitim Bilimine Giriş ve Eğitim Psikolojisi dersleri meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almaktadır. Alan bilgisi ve genel kültür dersleri kategorilerinde böyle bir değişiklik olmamıştır.

Bir ders iken iki derse ayrılanlardan (eski programda “Osmanlı Tarihi” yeni programda) Osmanlı Tarihi ve Uygarlığı I ve II, (eski programda “Cumhuriyet Tarihi” yeni programda) Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I ve II dersleri alan bilgisi dersleri kategorisinde; (eski programda “Bilgisayar” yeni programda) Bilgisayar I ve II dersleri genel kültür dersleri kategorisinde yer almaktadır. Meslek bilgisi dersleri kategorisinde böyle bir değişiklik olmamıştır.

İki ders iken bir ders şeklinde birleşenlerden (eski programda “Vatandaşlık Bilgisi I ve II” yeni programda) Vatandaşlık Bilgisi dersi Alan bilgisi dersleri kategorisinde; (eski programda “Özel Öğretim Yöntemleri I ve II” yeni programda) Özel Öğretim Yöntemleri I ve (eski programda “Okul Deneyimi I ve II” yeni programda) Okul Deneyimi dersleri meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almaktadır. Genel kültür dersleri kategorilerinde böyle bir değişiklik olmamıştır.

Nispeten ayrılanlardan, eski programda “Öğretimde Planlama ve Değerlendirme 3-2-4” dersinde hem saat/kredisinde hem de içeriğinde değişiklikler olmuş yeni programda Öğretim İlke ve Yöntemleri 3-0-3 ve Ölçme ve Değerlendirme 3-0-3 dersleri şeklinde meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almıştır. Alan bilgisi ve genel kültür dersleri kategorilerinde böyle bir değişiklik olmamıştır.

Eski programda yer alan üç seçmeli dersin kategorilerini belirleme fakültelere bırakılmış iken yeni programda kategorileri belirlenmiş şekilde yedi seçmeli derse yer verilmiştir. Bu yedi dersten ikisi alan bilgisi dersleri kategorisinde, üçü genel kültür dersleri kategorisinde ve ikisi ise meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almaktadır.

Eski programda alan bilgisi dersleri kategorisinde yer alan “Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri” dersi, yeni programda “Bilimsel Araştırma Yöntemleri” adıyla genel kültür dersleri kategorisinde yer almaktadır.

Eski programda yan alan dersleri kategorisinde yer alan “Türkçe I: Yazılı Anlatım” ve “Türkçe II: Sözlü Anlatım” dersleri, yeni programda genel kültür dersleri kategorisinde yer almaktadır.

Yan alan kaldırıldığı için programdan çıkarılanlar: Türk Edebiyatı I:Eski Türk ve Türk Halk, Türk Edebiyatı II: Yeni Türk Edebiyatı, Edebiyatı, Edebiyat Bilgi ve Teorileri, Türk Dili I: Ses ve Şekil Bilgisi, Türk Dili II: Cümle ve Metin Bilgisi, Konuşma ve Yazma Eğitimi, Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi dersleridir.

Öte yandan, alan bilgisi dersleri kategorisinde yer alan İlkçağ Tarihi ve Uygarlığı, Psikolojiye Giriş, Siyasal Düşünce Tarihi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi, Vatandaşlık Eğitimi Semineri ve Çevre Sorunları Coğrafyası dersleri tümüyle programdan çıkarılmıştır.

Yeni eklenenlerden Sosyal Psikoloji, Arkeoloji, Eskiçağ Tarihi ve Uygarlığı, Siyaset Bilimine Giriş, Temel Hukuk, Sanat ve Estetik, Antropoloji,

Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme, Yeni ve Yakınçağ Tarihi, İnsan Hakları ve Demokrasi, Özel Öğret Yöntemleri (Alan Öğretimi), Sosyal Proje Geliştirme, Drama dersleri alan bilgisi kategorisinde; Topluma Hizmet Uygulamaları, Türk Eğitim Tarihi dersleri genel kültür dersleri kategorisinde; **Özel Eğitim**, Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Program Geliştirme dersleri ise meslek bilgisi dersleri kategorisinde yer almaktadır.

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan ve yapılan yorumlardan hareketle ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Yeni programlarda toplam ders saat sayısı artmış, bu artış toplam krediye de yansımıştır. Ancak yeni programda teorik derslerin saat sayının ağırlığı artarken, uygulamalı derslerin saat sayının ağırlığı azalmıştır.
- Programda en çok alan bilgisi ve genel kültür derslerinin sayısı artmıştır, bunu meslek bilgisi dersleri izlemiştir. Yeni programda yan alan olmadığı için, bu kategorideki dersler programda yer almamaktadır. Eski programda seçmeli derslerin kategorileri belirtilmemişken, yeni programda alan bilgisi, genel kültür ve meslek bilgisi olarak belirlenmiştir.
- Yeni programlarda ağırlıklı olarak sırasıyla genel kültür ve alan bilgisi derslerinin çeşidi artmıştır, bunu meslek bilgisi dersleri izlemiştir.
- Yeni programda seçmeli derslerin sayısında artış olmuş, ancak bu artış tümüyle teorik boyutta gerçekleşmiştir.
- Yeni programda ağırlıklı olarak sırasıyla genel kültür ve (yan alan kalkmasına rağmen) alan bilgisi derslerinin saat sayısı artmış, bunu meslek bilgisi dersleri izlemiştir.
- Yeni programda, teorik ders saat sayısı açısından, alan bilgisi dersleri en önemli ağırlığa sahip bulunurken, bunu meslek bilgisi dersleri ve genel kültür dersleri izlemektedir.
- Yeni programda, uygulamalı ders saat sayısı açısından, ağırlıklı olarak sırasıyla genel kültür ve (yan alan kalkmasına rağmen) alan bilgisi

derslerinin saat sayısı artarken, meslek bilgisi derslerinin saat sayısı azalmıştır.

- Toplam ders saat sayısı açısından, yeni programda ağırlıklı olarak sırasıyla, genel kültür ve (yan alan kalkmasına rağmen) alan bilgisi derslerinin saat sayısı artarken, meslek bilgisi derslerinin saat sayısı azalmıştır. Ancak toplam ders saat sayısı açısından, alan bilgisi dersleri en önemli ağırlığa sahip bulunurken, bunu meslek bilgisi ve genel kültür dersleri izlemiştir.
- Krediler açısından yeni programda, ağırlıklı olarak sırasıyla, genel kültür ve alan bilgisi derslerinin kredileri artmış, bunu meslek bilgisi dersleri izlemiştir. Ancak kredi sayısı açısından, alan bilgisi dersleri en önemli ağırlığa sahip bulunurken, bunu meslek bilgisi ve genel kültür dersleri izlemiştir.
- Genel olarak Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında büyük oranda değişiklikler olmuş; bu değişiklikler ağırlıklı olarak meslek bilgisi derslerinde görülmektedir. Bunu, alan bilgisi ve genel kültür dersleri izlemiştir.
- Yapılan değişiklikler, derslerin isimleri, içerikleri, sayıları, çeşitleri, saatleri, kredileri, kategorileri şeklinde olduğu gibi, bir ders iken iki derse ayrılma, iki ders iken bir ders şeklinde birleşme şeklinde de olmuştur. Öte yandan, yan alanın kaldırılmasıyla bir kısım dersler programdan çıkarıldığı gibi, bir hayli yeni dersler de programa ilave edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu öneriler getirilebilir:

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programında derslerin uygulamalı saatleri, özellikle de meslek bilgisi derslerinin uygulama saatleri artırılmalıdır. Çünkü eğitimde niteliği geliştirmenin önemli koşullarından biri; öğretmen adaylarının eğitiminde, bireysel gereksinimleri dengeli biçimde karşılayan, öğretim alanındaki teknolojik gelişmelere ve değişmekte olan toplum gerçeklerine uyumu kolaylaştıran yeterlikleri kazandırabilecek program uygulamalarına yer verilmesidir (Hacıoğlu 1991). Hizmetöncesi uygulamalar, üniversite eğitiminden gerçek eğitim görevine geçiş sürecinde, kuram ile uygulama arasında öğretme-öğrenme etkinliklerinin uygun ve dengeli biçimde kaynaşmasını sağlar. Öğretmen eğitimi programlarında öğrencilerin edindikleri bilgi ve becerileri, meslek yaşamlarında güvenle ve bilerek kullanabilmeleri,

uygulama etkinliklerinin işlevsel hale getirilmesine bağlıdır. Hizmetöncesi eğitimin önemli bir boyutunu oluşturan uygulama, öğretmen adaylarının alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür derslerinde edindikleri kuramsal bilgilerin, okul ortamında gözlem ve uygulama etkinliklerini içermektedir. Thiessen ve Kilcher'e göre (1993), günümüzde ortaya çıkan yenilikler ve çok yönlü gelişmeler, öğretmenlik uygulamasının daha dikkatli ve özenli ele alınmasını gerektirmektedir. Böylelikle, öğretmen adayları, nelerin olup bittiğini sürekli inceler, olgu ve olayları değerlendirir, çeşitli varsayımlar üzerine odaklanır, karar alma sürecine katılır ve neden-sonuç ilişkileri kurabilir (Shantz, 2005). Varış'ın (1988) belirttiği gibi, öğretmen adayının derslere devam etmesi, konularla kaynaşması, tartışmalara katılması, öğretimde modern kavramları kendi kişiliğine en uygun düşecek bir şekilde geliştirmesi önem taşır. Nasıl sağlık bilimlerinde vakıalarla hemhâl olmadan yetişme olanağı yoksa, öğretmenlik mesleğinde de öğretim süreçleriyle hemhâl olmadan, öğrenci ve çevresi hakkında betimsel ve normatif anlamda bilgi edinmeden yetişme olanağı zorlaşır. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı dokümanlarında (1997), öğretmen eğitiminde kuramdan çok uygulamaya ağırlık verileceği belirtilmektedir. Gerçekte gelişmiş ülkelerde (Garmon, 1993, Doyle, 1986) öğretmen eğitiminde kuramdan çok uygulamaya yer verme eğilimi vardır (Aydın, 1998).

“Eğitim Fakültelerinde Uygulanacak Yeni Programlar Hakkında Açıklama” (<http://www.yok.gov.tr>) kısmında “Öğretmen adaylarına; okul deneyimi ve/veya öğretmenlik uygulaması sırasında, birleştirilmiş sınıflarda, köylerde ve YİBO'larda uygulama yapabilme fırsatı da verilmektedir” denmesine rağmen ne “Okul Deneyimi” ne de “Öğretmenlik Uygulaması-I” ve “Öğretmenlik Uygulaması-II” derslerinin içeriklerinde bir bilgiye rastlanmamaktadır. Yine aynı kısımda, “Ders programlarının uygulanmasında, yeni ilköğretim programlarının yapılandırmacı felsefesinin bir gereği olarak, önce deneyim ve yaşantılardan yola çıkılması, daha sonra kavram ve tanımlamalara ulaşılması büyük önem taşımaktadır. Öte yandan, ders konularının, Milli Eğitim Bakanlığının ilgili kademe için hazırladığı ders programları ile ilişkilendirilmesi ve günlük yaşamdan örneklerle zenginleştirilmesi dikkate alınması gereken diğer bir husustur” denmesine rağmen, eski programda yer alan temel derslerle ilgili uygulama boyutunun yeni programlarda kaldırılmış olması, öğretmen adaylarının hem meslek bilgisi hem

de alan bilgisi derslerinde öğrendikleri teorik bilgileri uygulamada pekiştirmelerini ve deneyim kazanmalarını güçleştirmektedir. Bu durum, yeni programların uygulama boyutu açısından gözden geçirilmesini; öğretmen adaylarının gelecekte okutacakları derslerle ilgili lisans programlarında yer alan derslerin uygulama boyutuna gerekli ağırlığın verilmesini zorunlu kılmaktadır.

Programlarda seçmeli derslerle ilgili bir dengenin olmayışı diğer bir sorun olarak görülebilir. “Öğretmen yetiştirme programlarında konuların çeşitlenmesi, seçimlik ders kavramını ortaya çıkarmıştır. Seçimlik dersler aracılığıyla birer meslek kurumu olan öğretmen yetiştirme kurumlarında, öğrenciler meslek bilgisi ve öğretim alanlarında daha fazla bilgi edinebilirler (Küçükahmet 1993). Varış (1988), seçmeli derslerin öğrencilerin meslek ve iş alanlarına hazırlanmasına; öğrencinin bir üst sınıfı, bölümü ya da kurumu etkinlikle izlemesine; ilgi, ihtiyaç ve yeteneklere yer verilmesine, genel öğrenimi yüzeysel bulan yetenekli öğrencinin belli bir konuda derinleşmesine ve kurum amaçlarının da bir kısmının gerçekleşmesine yardım ettiğini belirtmektedir. Bunun için, öğretmenlik alanlarının özellikleri göz önünde bulundurulurken, öğretmenlik programlarına yeterli düzeyde seçmeli derslerin yer alması sağlanmalıdır.

Programda, Öğretmenlik Meslek Bilgisi, Alan Bilgisi ve Genel Kültür dersleri ile ilgili oranlarda sorunların bulunması, Sosyal Bilgiler öğretmenliği programında içerik kategorilerinin dağılımının, Karagözoğlu'nun (1999) ifadesiyle bir “denge”ye dayanmadığını göstermektedir. Temel Eğitim Kanunu'nda öğretmenlik bir ihtisas mesleğidir, denilmesine karşın, öğretmenlik eğitimi programlarında, öğretmenlik mesleğinin genel kültür ve meslek bilgisi boyutlarında önemli eksiklikler bulunmaktadır. Programlarda genel olarak Alan Bilgisi Eğitimi ağırlık kazanmıştır. Yirmi birinci yüzyılın öğretmeni için Alan Bilgisi ağırlıklı bir eğitim programının ne derece geçerli olabileceği tartışmaya açıktır (Gürkan 2000, 83). Günümüzde, “bilen öğretir” sloganı kesinlikle geçerli değildir. Bilgili olmak, öğretmenliğin yalnızca bir boyutunu oluşturur. Bilenin bildiğini sistemli bir biçimde nasıl öğreteceğini de bilmesi gerekir. Bir fizik öğretmenini, fizikçiden; bir kimya öğretmenini kimyacından ayıran temel özellik, öğretmenlik mesleğini seçenlerin sağlam bir Genel Kültür ve Alan Bilgisi yanında sağlıklı bir Öğretmenlik Meslek Bilgisine sahip olmasıdır. Mesleki açıdan bunların her biri diğerine tercih edilemeyecek ölçüde önemlidir ve öğretmenlik üçünün bir bileşkesidir (Küçükahmet 2002; Yılman 1999). Bugün

öğretmeni eğitimi programlarında genel kültür bilgilerinin yeterli olmadığı, anadili ve ülke tarihinin dışına çıkılmadığı görülmektedir. Oysa en azından öğretmen adaylarının ekonomi, demokrasi, çevre ve halkla ilişkiler konusunda bilgilendirilmeleri gereklidir. Çünkü genel kültür, çağ gibi gelişen bilgilerin analizini ve sentezini yapabilmek ve selektif bir eğitim verebilmek için şarttır (Yılman 1999). Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü yetkilileri (Özyar, 1998; Altınok, 2000) de “öğretmen yetiştiren kurumların programlarının yeterli olmadığını, istenilen nitelikte öğretmen yetiştirilmediğini, öğretmenlik formasyonu programlarının yeniden düzenlenmesi” gerektiğini belirtmektedirler

KAYNAKÇA

- Alkan, C. (2000). “İki Binli Yıllarda Öğretmenlik Mesleğinin Yeniden Yapılandırılması ve Öğretmen Adaylarının Yetiştirilmesi”, Çağdaş Eğitim, 271: 12-14.
- Altınok, H. (2000). “Öğretmen Yetiştirmede Eğitim Bilimlerinin Yeri ve Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Son Gelişmelerin Bu Bağlamda Değerlendirilmesi”. N.Tural, D. Karaduman (Haz.). Öğretmen Yetiştirmede Eğitim Bilimlerinin Yeri (126-128). Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Arslan, M. (2000). İlköğretim Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi. H.Coşkun” (Haz.) Öğretmenlik Mesleği (97-106). Ankara: CTB Yayınları,
- Ataklı, A. (1996). İlkokullarda Yönetici Davranışlarının Öğretmenlerin Verimliliğine Etkisi. Ankara: MEB Yayınları.
- Aydın, A. (1998). “Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması ve Öğretmen Yetiştirme Sorunu”, Eğitim Yönetimi: 15, 275-286.
- Çoban, A. (1996). Eğitim Fakülteleri ile Eğitim Yüksekokullarının Programlar Açısından Bütünleştirilmesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış doktora tezi.
- Doyle, W. (1986). Classroom Management Techniques and Student Discipline. Office of Educational Research and Improvement. (S: 42-76). Washington D.C.
- Gabriel, H. D. M. (1999). Professional Development for Language Teachers. National Administration of Public Education. www.cal.org.

- Garmon, M., A. (1993). Preservice Teachers Perception of the First Year A Teacher Preparation Programme. Paper Presented at Annual Meeting of the American Educational Research Association Atlanta. April 12-16, pp: 31-38.
- Gökçe, E. (2000). “Yirmibirinci Yüzyılın Öğretmeni”, Çağdaş Eğitim, 270: 21-26.
- Gürkan, T. (2000). “Öğretmen Yetiştirmede Eğitim Bilimlerinin Yeri ve Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Son Gelişmelerin Bu Bağlamda Değerlendirilmesi” N.Tural, D. Karaduman (Haz.). Öğretmen Yetiştirmede Eğitim Bilimlerinin Yeri (S: 78-84) Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Gürkan, T. (1993). İlkokul Öğretmenlerinin Öğretmenlik Tutumları ile Benlik Kavramaları Arasındaki İlişki. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Hacıoğlu, F. (1991). “Öğretmen Adaylarına Öğretmenlik Niteliği Kazandırmada Öğretim Uygulamalarının İşlevi”. Eğitimde Arayışlar 1.Sempozyumu. İstanbul
- Karagözoğlu, G. (1999). “Cumhuriyet ve Demokrasinin Yerleşmesi ve Yaşatılmasında Öğretmenin Rolü”. Cumhuriyet’in Yetmişbeşinci Yılında Öğretmen yetiştirme. S:27-33). Ankara: Milli Eğitim Basımevi,
- Karasar, N. (2000). Bilimsel Araştırma Yöntemi (10.Bakı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, C. (1982). “Tarihe Karışan Bir Öğretmen Modeli: Yüksek Öğretmen Okulu”, A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 1.
- Küçükahmet, L. (2002). Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükahmet, L. (1993). Öğretmen Yetiştirme (Programları ve Uygulamaları). Ankara: G.Ü. İletişim Fakültesi Matbaası.
- Madge, J. (1965). The Tools of Science An Analytical Description of Social Scince Techniques. Anchor Books Doubleday and Comp.
- Oktay, A. (1998). “Türkiye’de Öğretmen Eğitimi”, Milli Eğitim, 137.
- Özyar, A. (1998). “Milli Eğitim Bakanlığının İlköğretimde Öğretmen Yetiştirme Politikaları”. Cumhuriyetin 75. Yılında İlköğretim I. Ulusal Sempozyumu Bildiri Kitabı. Ankara: Tekışık Yayınları, 60-68.

- Shantz, D. (2005). “Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Bir Yaklaşım mı Yoksa Geleneksel Bir Anlayış mı?” (Çev. Gökçe E. ve Demirhan, C.), Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2, 187-195.
- Seferoğlu, S. S. (2001). “Sınıf Öğretmenlerinin Kendi Mesleki Gelişimleriyle İlgili Görüşleri, Beklentileri ve Önerileri”, Milli Eğitim Dergisi, 149: 12-18.
- Sezgin, İ. (2002).”Öğretmen Eğitiminde Gelişmeler ve Sorunlar”: Çağdaş Eğitim, 293: 6-8.
- Türk, E. (1999). Türk Eğitim Sistemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Variş, F. (1988). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 157.
- Yılman, M. (1999). Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Temelleri. İzmir: Star Ofset Matbaacılık.
- Yılmaz, K., Yoldaş C. ve Yangil, K. (2004) “Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimleri İle ilgili Görüşleri”, Budur Eğitim Fakültesi Dergisi, 7: 198-211.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (1998). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları. Ankara.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı.(1997). Üniversite Rektörlerine Gönderilen 6.11.1997 tarih ve 22449 sayılı yazı.
- http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_aciklama.doc (7 Kasım 2007)